

Kestävä kuntatalous -ohjelma

KHALL 19.03.2024 § 60

220/02.02.03/2024

Kunnanjohtaja

Kuntakenttä on ollut voimakkaassa muutoksessa edelliset vuodet. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuonna 2023 ja tällä oli suuret vaikutukset kuntien tehtäviin sekä rahoitukseen verotulojen ja valtionosuuksien osalta. Vuonna 2025 toteutuva te-uudistus puolestaan tuo kunnille uusia vastuita ja velvoitteita palveluiden järjestämiseen. Koko maassa ennusteet näyttävät suurta muutosta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen lapsi- ja oppilasmäärissä laskeneen syntyvyyden vuoksi. Väestön ikääntyessä huoltosuhde muuttuu ja palvelutarpeet sekä -rakenteet poikkeavat aiemmasta.

Sotkamon kunnassa on päätettyyn kuntastrategiaan mukaisesti pyrkiä kasvuun monella eri mittarilla tarkasteltuna. Kuntastrategian ohjaamana kasvua haetaan esimerkiksi asukaslukuun, työpaikkojen ja työllisten määrään, yritysten määrään, yritysten liikevaihtoon, matkailijamäärien kasvuun ja yleisen hyvinvoinnin positiiviseen kehittämiseen. Keinoina kasvun edistämiseen käytetään esimerkiksi työllisyyspolitiikkaa, maapolitiikkaa, yritysneuvontaa, asumisen mahdollistavia järjestelyitä, lakisääteisten ja muiden kunnan järjestämien palveluiden laadukasta tuottamista. Sotkamon kunta on onnistunut saavuttamaan kasvua ja kehitystä monien tavoiteltujen osa-alueiden osalta sekä useita tunnustuksia hyvin hoidetusta elinvoimatyöstä.

Kasvuun ja kehitykseen tähtäävät toimet eivät yleensä näy kovin nopeasti kuntatalouden tulopuolella vaan usein näyttäytyvät ensimmäisinä vuosina tai vuosikymmenenä kasvavina kuluina investoinneissa ja henkilöstöresursseissa. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei sovellu enää nykyiseen tilanteeseen, koska se perustuu edelleen mekanismeihin, joiden pohjana on malli missä kunnat vastasivat sote-kustannuksista. Tämän vuoksi tällä hetkellä on valtakunnan tasolla käynnissä valtionosuusuudistuksen valmistelu ja uudistuksen on tavoite valmistua 2026. Tässä yhteydessä pyritään luomaan uusi malli eri verotulomuotojen ja valtion osuuksien tuloutuksen perusteista.

Jotta Sotkamon kunnan talous on kestävällä tasolla yli vuotisesti tarkasteltuna, tulee kunnassa käynnistää ohjelma, jonka tuloksena määritellään puitesopimuksen kaltaisesti isot tavoitteet, jotka ohjaavat kunnan talouden tuloksen muodostumista. Ohjelman työkaluina voivat olla mm. palveluverkkoselvitykset ja päätökset, henkilöstöresursoinnin päätökset, tulopohjan tarkistaminen, omaisuusjärjestelyt, arviot palkka- ja kustannus kehityksestä. Koska kyseiset toiminnot voivat vaikuttaa myös työntekijöiden työnkuviin, tehtävän työnmäärään ja työvoiman käyttöön, tulee mahdollisesti osana Ohjelman toteutusta käynnistää erillisellä päätöksellä muutosneuvottelut.

Ilman edellä esiteltyjä toimenpiteitä Sotkamon kunnan talous jää pysyvästi alijäämäiseksi ja syö kunnan taseeseen kertynyttä ylijäää nopeutuvalla tahdilla. Sotkamon kunnalla on edelleen erinomaiset mahdollisuudet ja lähtökohdat jatkaa kehittyvänä esimerkikuntana mutta se vaatii talouden kokonaisuuden tarkastelua, tulo- ja menokokonaisuuden päivittämistä sekä toimintamallien saneerausta.

Alkutavoitteena ennen ohjausryhmän virallista esitystä voidaan pitää 10 miljoonan positiivista muutosvaikutusta vuoden 2024 tasosta vuosiin 2026-2027. Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan tulo- ja kulurakenteen muutoksia. Kestävä kuntatalous -ohjelman puitesopiminen ohjaisi jatkossa talouden suunnittelua ja päätöksentekoa mutta kuntalain mukaisesti lopulliset päätökset tulevien vuosien taloudesta ja sen tavoitteista tarkemmalla tasolla tehdään joka vuosi talousarvion hyväksynnän yhteydessä.

Koska esitellyn kaltaiset päätökset vaativat hyväksynnän ja yhteisen linjan yli puoluerajojen ulottuen tulevaan valtuustokauteen on tarpeen, että Ohjelman ohjausryhmään tulee edustus kaikista valtuustoryhmistä, toimialoilta ja edustus henkilöstön puolelta. Ohjausryhmä esittelee toiminnan käynnistyttyä kunnanhallitukselle Kestävä kuntatalous -ohjelman tarkat tavoitteet, aikataulut, työskentelymallit, väliraportit ja tuo esitykset kunnanhallituksen päätettäväksi ja sieltä edelleen kunnanvaltuustoon.

Lisätietoa asiasta antaa kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, puh 044 750 2111 tai sähköpostitse mika.kilpelainen@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää Käynnistää Kestävä kuntatalous -ohjelman valmistelun.

Kunnanhallitus tulee tulevissa kokouksissaan nimeämään ohjausryhmän ja antamaan ohjausryhmälle tarkennetun tehtäväksiannon.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.